

Lustra świata cz. 1 i cz. 2

wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych bieżących, śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych

PSO z języka polskiego został opracowany na podstawie programu *Lustra świata* cz.1 (Numer ewidencyjny w wykazie: 541/1/2012) i *Lustra świata* cz.2 (Numer ewidencyjny w wykazie: 541/2/2012).

Wymagania ogólne	Ocena dopuszczająca uczeń:	Ocena dostateczna uczeń:	Ocena dobra uczeń:	Ocena bardzo dobra i celująca uczeń*:
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	<ul style="list-style-type: none">• rozumie teksty o nieskomplikowanej budowie• dostrzega sensy zawarte w powierzchniowej warstwie tekstu• z pomocą (np. nauczyciela) rozpoznaje funkcje tekstu i wskazuje środki językowe służące ich realizacji	<ul style="list-style-type: none">• rozumie teksty o niezbyt skomplikowanej budowie• stara się dostrzegać sensy zawarte w strukturze głębszej tekstu• próbuje rozpoznać funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji• zwraca uwagę na kryteria poprawności językowej	<ul style="list-style-type: none">• na ogół rozumie teksty o skomplikowanej budowie• na ogół dostrzega sensy zawarte w strukturze głębszej tekstu• na ogół rozpoznaje funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji• na ogół ma świadomość kryteriów poprawności językowej	<ul style="list-style-type: none">• rozumie teksty o skomplikowanej budowie• dostrzega sensy zawarte w strukturze głębszej tekstu• potrafi przeanalizować utwór dostrzegając jego wielowarstwowość i różne możliwości interpretacyjne• rozpoznaje funkcje tekstu i środki językowe

	<ul style="list-style-type: none"> • odbiega od stosowania kryteriów poprawności językowej 			<p>służące ich realizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma świadomość kryteriów poprawności językowej
II. Analiza i interpretacja tekstów kultury	<ul style="list-style-type: none"> • nie zawsze poprawnie stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu próbuje wykorzystać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany • próbuje poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • próbuje odczytać rozmaite sensy dzieła • podejmuje próbę dokonania interpretacji porównawczej 	<ul style="list-style-type: none"> • stara się stosować w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu stara się wykorzystywać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany • stara się poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • stara się odczytać rozmaite sensy dzieła • stara się dokonać interpretacji porównawczej 	<ul style="list-style-type: none"> • na ogół stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu na ogół wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany • na ogół poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • na ogół odczytuje rozmaite sensy dzieła • na ogół dokonuje interpretacji porównawczej 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje w analizie podstawowe(dotatkowe) pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany • poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • odczytuje rozmaite sensy dzieła • dokonuje interpretacji porównawczej
III. Tworzenie wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> • buduje wypowiedzi o niezbyt wysokim stopniu złożoności • nie zawsze stosuje w nich podstawowe zasady 	<ul style="list-style-type: none"> • stara się budować wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności • próbuje w wypowiedziach stosować 	<ul style="list-style-type: none"> • na ogół buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności • na ogół stosuje w nich podstawowe zasady 	<ul style="list-style-type: none"> • buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności • buduje wypowiedzi o bardzo wysokim stopniu

	logiki i retoryki <ul style="list-style-type: none"> • próbuje zwiększać własną kompetencję językową 	podstawowe zasady logiki i retoryki <ul style="list-style-type: none"> • zwraca uwagę na własną kompetencję językową 	logiki i retoryki <ul style="list-style-type: none"> • na ogół ma świadomość własnej kompetencji językowej 	złożoności <ul style="list-style-type: none"> • stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki • tworzy rozpoznawalny indywidualny styl wypowiedzi • ma świadomość własnej kompetencji językowej
--	---	---	---	---

* za zapisem umieszczonym w podstawie programowej

- **Na ocenę dopuszczającą** – uczeń wykonuje polecenia dość powierzchownie. Jego wiedza jest w zasadzie odtwórcza, umiejętności niewielkie. Ważne jest, aby uczeń, który osiąga oceny dopuszczające, podejmował pracę, wykazywał starania. Z zapisów w PW wyraźnie widać, że nie wszystkie zadania są dla niego przeznaczone, ale próbuje wykonywać polecenia na miarę swych możliwości. Ponadto należy dążyć do tego, aby odnajdywał w tekstach elementy wcześniej wskazane przez innych uczniów, a których sam nie umie rozpoznać i wskazać. Jeśli chodzi o prace pisemne, to należy zadbać o to, aby pisał prace samodzielne, jego prace są oczywiście krótkie, powierzchowne, sądy mało oryginalne, argumentacja niepełna. Podobnie z wypowiedziami ustnymi – są to wypowiedzi krótkie, ale przede wszystkim powinny być zgodne z tematem.
- **Na ocenę dostateczną** – uczeń podejmuje działania, ale nie kończą się one pełnym sukcesem. Pracuje, ale popełnia błędy, polecenia są wykonywane nieprecyzyjnie, uczeń nie jest pewien swoich wypowiedzi pisemnych i ustnych. Jego przemyślenia są powierzchowne lub odtwórcze, ale pracuje, czyli właśnie „stara się”.
- **Na ocenę dobrą** – w tym wypadku uczeń podejmuje wszystkie działania, ale popełnia nieliczne błędy. Jego prace są wykonane dobrze, czyli zawierają drobne błędy. Ponadto nie zawsze umie uzasadnić swoją wypowiedź, wie, ale nie wyjaśnia omawianych zjawisk. Zapis „na ogół” oznacza, iż jego prace są wykonane dobrze, czyli zawierają drobne błędy.

- **Na ocenę bardzo dobrą** – zapis mówi, że uczeń wykonuje rozmaite zadania i czynności „poprawnie”, „samodzielnie”, „świadomie”, „ciekawie”, „interesująco”. Tak więc pracuje samodzielnie, wie i umie wyjaśnić. Trafnie dobiera przykłady, cytaty, argumenty, dokonuje porównań, ocen, uzasadniając swoje zdanie. Jego wypowiedzi zarówno ustne, jak i pisemne są wolne od błędów, wyczerpujące, pomysłowe, twórcze. Mówi pełnymi zdaniami, uzasadnia swoją wypowiedź, znajduje w tekście przykłady na poparcie swych słów. Umie odnieść się do świata zewnętrznego, jeśli zachodzi taka potrzeba. Podczas pracy w grupie staje się liderem, umie nie tylko współpracować, lecz także nadaje ton działaniom innych, wprowadza nowe rozwiązania i pomysły.
- **Na ocenę celującą** – wykonuje zadania o dużym stopniu trudności, złożone. Wypowiedzi ustne i pisemne są pełne, interesujące, rozbudowane o przykłady dodatkowe- samodzielnie dobrane. Uczeń umie powiązać wiedzę z zakresu wielu dziedzin np. : literatury, filozofii, historii, sztuki.

W szkole ponadgimnazjalnej oceniana jest także recytacja, uczeń otrzymujący **oceną dopuszczającą** recytuje tekst mało świadomie, byle jak, niestarannie, często się myli, zacina; **na ocenę dostateczną** recytuje dość płynnie, ale bez właściwej modulacji, w złym tempie, bez dokonania interpretacji głosowej; **na ocenę dobrą** recytuje tekst płynnie, świadomie, ale występują usterki w przekazie; **na ocenę bardzo dobrą** wygłasza tekst bardzo świadomie, we właściwym tempie, z odpowiednią

modulacją; **na ocenę celującą**: wygłasza tekst bezbłędnie, świadomie, ciekawie go interpretując.

Zakres	OCENA DOPUSZCZAJĄCA (tzw. wymagania konieczne)	OCENA DOSTATECZNA (tzw. wymagania podstawowe)	OCENA Dобра (tzw. wymagania rozszerzające)	OCENA BARDZO Dобра (tzw. wymagania dopełniające)
	Na ocenę dopuszczającą uczeń potrafi:	Na ocenę dostateczną uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a także:	Na ocenę dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a także:	Na ocenę bardzo dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, a także:
Kultura i literatura	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkować epoce nazwiska pisarzy wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> oraz wymienić ich dzieła • przyporządkować autorowi określonej epoki tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> • określić przybliżone ramy chronologiczne antyku, średniowiecza, renesansu, baroku i oświecenia • objaśnić znaczenie nazw epok literackich • wymienić postaci mityczne (z kultury greckiej i rzymskiej) • wyjaśnić pojęcia: mit, mitologia, mit kosmogoniczny, mit teogoniczny, mit antropogeniczny, mit 	<ul style="list-style-type: none"> • określić tematykę wszystkich omawianych utworów literackich • podać najważniejsze cechy rodzajowe tekstów lirycznych, epickich i dramatycznych • objaśnić różnicę między literaturą a publicystyką oraz literaturą a retoryką <ul style="list-style-type: none"> • wskazać podstawowe cechy wszystkich omawianych gatunków literackich • porównać wizerunki Maryi w liryce średniowiecza • scharakteryzować postawę podmiotu lirycznego w wybranych pieśniach i <i>Tre-nach</i> J. Kochanowskiego • porównać tragizm bohaterów tragedii antycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić głównych twórców kultury (nauki, sztuki, filozofii) i ich dzieła w omawianych epokach • określić funkcje środków językowych zastosowanych w tekście • wskazać dominantę kompozycyjną i stylistyczną oraz dokonać analizy typowego dla epoki i autora utworu literackiego • zdefiniować tragizm, komizm i groteskę jako kategorie estetyczne, odwołując się do omówionych utworów • wskazać związki literatury z wydarzeniami historycznymi, kulturą i sztuką oraz filozofią omawianych epok <ul style="list-style-type: none"> • porównać wzorce osobowe, kreacje bohaterów oraz wizję świata i czło-wieka w Biblii, antyku, średniowieczu, 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić przemiany gatunkowe w obrębie dramatu i powieści <ul style="list-style-type: none"> • porównać sposób postrzegania ojczyzny i patriotyzmu w omawianych lekturach • wskazać i opisać charakterystyczne cechy językowe oraz stylistyczne w tekstach literackich średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia • wskazać elementy parodii, pastiszu i trawestacji w dziele literackim oraz określić ich funkcje • porównać sposoby realizacji tego samego motywu (toposu) w dwóch tekstach literackich

	<p>genealogiczny, kultura, tekst kultury, sacrum, profanum</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać różnicę między politeizmem a monoteizmem • scharakteryzować historię Gilgamesza • wymienić najcenniejszy zabytek sztuki sumeryjskiej (tj. <i>Sztandar z Ur</i>) • rozróżnić pojęcie kultury masowej i kultury elitarnej • opowiedzieć treść wybranego mitu (np. o stworzeniu świata, mitu o Narcyzie, mit o rodzie Labdakidów, mit o Orfeuszu, mit o Tezeuszu) • dokonywać analizy i interpretacji wybranych tekstów kultury <ul style="list-style-type: none"> • wskazać nadawcę i odbiorcę tekstu • omówić genezę teatru greckiego • wskazać najważniejsze elementy architektury teatru greckiego – orchestrę, proskenion, skene itp.) 	<p>i szekspirowskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować wzorce osobowe i postawy bohaterów, odwołując się do omówionych utworów literackich (asceta, postawa franciszkańska, etos rycerski, postawa stoicka i epikurejska, humanista, Sarmata, klasyk oświeceniowy, sentymentalista) • powiązać fakty literackie z istotnymi wydarzeniami historycznymi danej epoki (np. upadek cesarstwa zachodniorzymskiego, chrzest Polski, schizma wschodnia, odkrycia geograficzne, wynalazek druku przez J. Guttenberga, upadek cesarstwa wschodniorzymskiego, wynalezienie maszyny parowej itp.) <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznać rodzaje mitów i ich funkcje • analizować i interpretować mit • dokonywać charakterystyki porównawczej bohaterów tekstów kultury 	<p>renesansie, baroku, oświeceniu, odwołując się do utworów literackich</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać następujące motywy i toposy: jednostka wobec despotyzmu, piekło (zaświaty), wędrówka, kobieta, świat jako teatr, śmierć, odwołując się do omówionych utworów • opisać różne realizacje dydaktycznej funkcji literatury, odwołując się do poznanych tekstów • wskazać związek między reformacją a kształtem kultury renesansu • wskazać nawiązania do światopoglądu i estetyki antyku w renesansie oraz do światopoglądu i estetyki średniowiecza w baroku oraz objaśnić przyczynę ich występowania • rozpoznać nawiązania do idei średniowiecza, renesansu, baroku i oświecenia w literaturze współczesnej • ocenić postawy bohaterów literackich • wykazać powiązania między poematem heroicznym a eposem 	<ul style="list-style-type: none"> • zinterpretować dzieło literackie w samodzielnie dobranym kontekście (np. filozoficznym, historycznym, historycznoliterackim, kulturowym) • objaśnić sposoby i mechanizmy reinterpretacji toposów, mitów oraz symboli literatury wcześniejszych epok w tekstach współczesnych • rozpoznać i odczytać przenośne znaczenie dzieła (metaforyczne, symboliczne, alegoryczne, paraboliczne) • dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła sztuki, ze wskazaniem funkcji środków wyrazu specyficznych dla danej dziedziny sztuki • dostrzec zależności między tekstem literackim a innymi tekstami kultury • analizować tekst filozoficzny
--	---	--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> wymienić elementy struktury tragedii antycznej (np. prologos, parodos, epej-sodion, stasimon, exodos) i podać najważniejsze cechy gatunkowe dramatu antycznego (np. jedność czasu, miejsca i akcji, konflikt tragiczny, zachowanie zasady <i>decorum</i> itp.) wyjaśnić pojęcie <i>homo viator</i>, <i>homo faber</i>, <i>homo ludens</i>, <i>topos</i>, reinterpretacja, archetyp, błędny rycerz wymienić cechy charakterystyczne dla eposu Homera zdefiniować pojęcie Biblii, podając etymologię słowa dostrzegać wspólne motywy tematyczne występujące w Biblii wskazywać motywy o proweniencji biblijnej, mitologicznej występujące w tekstach kultury epok późniejszych (np. Jabłach Adama A.T.Jensena, Dekalogu 1 K.Kieślowskiego, Jej wysokość 	<p>wskazanych w <i>Podstawie programowej</i></p> <ul style="list-style-type: none"> porównać wizję człowieka, obraz zaświatów, koncepcję artysty, wizerunek ko-biety itp. w tekstach kultury omawianych epok omówić stosunek określonych epok do śmierci wyszukiwać w tekstach kultury słowa klucze i odczytywać ich znaczenie rozpoznać cechy charakterystyczne sztuki antycznej, romańskiej, gotyckiej, renesansowej, barokowej, klasycystycznej i sentymentalnej, współczesnej opisać następujące motywy i tematy literackie, odwołując się do omówionych utworów: przemijanie, śmierć, zbrodnia i kara, władza, nieśmiertelność poety i poezji, koncepcje życia godnego i szczęśliwego, naprawa Rzeczypospolitej, miłość silniejsza od śmierci 	<ul style="list-style-type: none"> wskazywać w tekście kultury cechy klasycyzmu, sentymentalizmu omówić uniwersalność tekstów kultury poszczególnych epok charakteryzować sylabizm jako system wersyfikacyjny wyjaśnić pojęcie mitologizacji i demitologizacji porównać rzeźbę <i>Eros alato</i> I. Mitoraja z tradycyjnym ujęciem tej postaci określić swoje stanowisko wobec dorobku poszczególnych epok omówić genezę narodzin sztuki aktorskiej w antyku i historię powstania teatru elżbietańskiego w Anglii XVI w. wyjaśnić pojęcie: powiastka filozoficzna, poemat heroikomiczny interpretować obraz (np. S.Botticelli: <i>Narodziny Wenus</i>) analizować środki wyrazu artystycznego w dziełach filmowych (np. <i>Jej Wysość Afrodyta W.Allena</i>, <i>Dekalog 1 K.Kieślowskiego</i>, <i>Jabłkach Adama A.T.Jensena</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśniać ideę kalokagatii jako kanonu piękna w sta-rożytności wykazać wpływ zasady „złotego podziału” na kanon piękna w antyku podać etymologię słów: tragedia, gimnazjon, Akademia Platona, Likejon dyskutować na temat sensu cierpienia w kontekście poznanych utworów z poszczególnych epok omówić konteksty kulturowe przywołane w różnych tekstach poszczególnych epok omówić historię zjawiska kultu postaci świętych w malarstwie średnio-wiecznym na dowolnie wybranym przykładzie (np. dzieł G. di Bondone, H. Melinga itp.)
--	--	---	---	---

	<p>Afrodyta W. Allena <i>Pieśniach i Trenach</i> J. Kochanowskiego czy w <i>Sonecie IV. O wojnie naszej, którą więdziem z szatanem, światem i cia- łem</i> M. Sępa Szarzyń- skiego)</p> <ul style="list-style-type: none"> • odróżniać od siebie tekst liryczny, epicki i drama-tyczny • dokonać analizy utworów wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> przy uwzględnieniu następujących kategorii opisu: podmiot liryczny („ja” liryczne, osoba mówiąca), bohater liryczny, narrator, monolog, świat przedstawiony • wykorzystywać w analizie tekstów literackich podstawową terminologię teore-tycznoliteracką • określić relacje między człowiekiem a Bogiem (bóstwem) zobrazowane w wybranych mitach, we fragmentach Biblii (np. Księdze Psalmów, Księdze Hioba, Księdze Koheleta, Apokalipsie itp.), tekstach 	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować wizję świata i człowieka w Biblii, literaturze antyku, średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia, współczesności, odwołując się do omówionych utworów literackich • wykorzystać podstawowe konteksty do analizy i interpretacji utworów literackich (np. kontekst biograficzny dla <i>Trenów</i> J. Kochanowskiego) • odczytać nawiązania biblijne oraz mitologiczne w omawianych utworach z literatury współczesnej • odczytać znaczenie podstawowych symboli w omawianych dziełach literackich • wyjaśnić pojęcia: <i>chansons de geste</i>, literatura parawerbalna, tercyna, erotyk • zinterpretować metaforyczne tytuły i podtytuły utworów wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> • opisać następujące 	<ul style="list-style-type: none"> • przypisać utwór liryczny do określonego typu liryki • zdefiniować tragizm, komizm i groteskę jako kategorie estetyczne, odwołując się do omówionych utworów • wskazać nawiązania do światopoglądu oraz estetyki antycznej w renesansie i oświeceniu, a także objaśnić przyczynę ich występowania • rozpoznać w kulturze współczesnej inspiracje odnoszące się do idei antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych, oświeceniowych • ocenić postawy bohaterów literackich 	
--	---	---	--	--

	<p>kultury średniowiecznej (np. w <i>Bogurodzicy</i>, <i>Posłuchajcie</i>, <i>bracia miła</i>, itp.), dziełach renesansu (np. w <i>Trenach</i> i <i>Psalterzu Dawidowym</i> J. Kochanowskiego, w wybranych sonetach M. Sępa Szarzyńskiego itp.), tekstach doby baroku (np. w <i>Myślach</i> B. Pascala, <i>Marności</i> D. Naborowskiego), utworach oświeceniowych czy tekstach współczesnych (np. <i>J. Twardowski : Świat</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić i wskazać podstawowe cechy typowych – dla wskazanych epok – gatunków literackich m.in. eposu, dramatu antycznego (tragedii greckiej), ody, psalmu, hymnu, pieśni, moralitetu, misterium, dramatu liturgicznego, planktu, żywotów świętych, trenu, komedii, sonetu, noweli włoskiej, dramatu szekspirowskiego, powieści, pamiętnika, listu, powiastki filozoficznej, satyry, bajka, reportażu, powieści 	<p>mo-tywy i tematy literackie: miłość, wędrówka, prze-miana, <i>vanitas</i>, śmierć, wędrówka po zaświatach, ojczyzna, cnota, theatrum mundi, odwołując się do omawianych utworów różnych epok</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować podstawowe założenia luteranizmu i kalwinizmu omówić problem władzy w kontekście <i>Makbeta</i> wyjaśnić pojęcia: <i>katharsis</i>, <i>hamatria</i>, <i>hybris</i>, <i>mi-mesis</i>, dualizm podać cechy wyróżniające kulturę określonych epok scharakteryzować styl gotycki, romański, podając przykłady tych stylów architektonicznych rozpoznawać i interpretować motyw <i>deesis</i> scharakteryzować kulturę dworską i rycerską w średniowieczu omówić nawiązania do barokowego sarmatyzmu 		
--	---	---	--	--

	<p>fantastyczno-naukowej, powieść kryminalna</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzegać dualizm jako cechy średniowiecznego wyobrażenia świata • wyjaśnić pojęcia: archetyp, topos, wieki średnie, odrodzenie jako epoka przekraczania granic, barok jako epoka kontrastów, oświecenie – wiek rozumu, <i>dan-se macabre</i>, asceza, alegoria, apokryf, makabryzm, horacjanizm, <i>non omnis moriar</i>, hiperbola, parafraza, oksymoron, elipsa, przerzutnia, paradoks, marinizm, konceptyzm, komizm • wymienić wzorce osobowe w kulturze średniowiecza i w epoce renesansu • nazywać najważniejsze nurty filozoficzne i artystyczne oraz prądy myślowe omawianych epok (m.in. epikureizm, stoicyzm, teocentryzm, franciszkanizm, humanizm, antropocentryzm, absolutyzm 	<p>w kulturze XVIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać rozwiązania narracyjne i kompozycyjne zastosowane w <i>Sokole</i> G. Boccaccia, <i>Podróżach z Herodotem</i> R. Kapuścińskiego, <i>Przemysłnym Don Kichocie</i> z <i>Manczy</i> M. de Cervantesa, <i>Solaris</i> S. Lema, <i>Mikołaja Doświadczyńskiego</i> .I. Krasickiego. • odczytać znaczenie metaforyczne dzieł malarskich, filmowych itp. • wykorzystać podstawowe konteksty do analizy i interpretacji utworów literackich (np. kontekst biograficzny, kontekst historyczny itp.) • wskazywać w tekstach filozoficznych odniesienia do kultury i filozofii poszczególnych epok • wykazać wpływ Horacego na twórczość J. Kochanowskiego 		
--	---	---	--	--

	<p>oświeceniowy, racjonalizm, sensualizm, empiryzm, materializm, deizm, ateizm, krytycyzm, relatywizm)</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać w dziełach literackich wymienionych w <i>Podstawie programowej</i> realizację wymienionych powyżej haseł i prądów • scharakteryzować bohaterów utworów epickich i dramatycznych zawartych w <i>Lustrach świata</i>, wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> • wykorzystywać w analizie tekstów kultury wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> znajomość terminów teoretyczno-literackich • wskazać najważniejsze środki stylistyczne i zabiegi językowe w tekstach kultury omawianych epok (np. epitet, metafora, apostrofa, pytanie retoryczne, oksymoron, przerzutnia) • odczytać znaczenie 			
--	---	--	--	--

	<p>podstawowych symboli w tekstach kultury wskazanych w <i>Podstawie programowej</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • odnajdywać w tekście kultury nawiązania do innych dzieł (malarstwa, filmowych, teatralnych itp.) • wykazać obecność elementów literatury fantastycznonaukowej w <i>Solaris</i> S. Lema 			
Nauka o języku	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcia: język, teoria aktów mowy, związek frazeologiczny, retoryka, archaizm, etymologia, styl językowy • wymienić elementy tworzące język (leksyka + gramatyka) • nazwać i krótko scharakteryzować główne funkcje języka w tekście • dokonać podziału związków frazeologicznych według kryterium gramatycznego (tj. zwroty, wyrażenia, frazy) • określić stopień łączliwości związków frazeologicznych (tj. 	<ul style="list-style-type: none"> • znaleźć w określonym tekście przykłady odpowiednich funkcji języka • określić dominującą w tekście funkcję wypowiedzi • zinterpretować zakończenie powieści <i>Mistrz i Małgorzata</i> M. Bułhakowa w kontekście teorii aktów mowy • przededagować fragment utworu w ten sposób, by oddać rzeczywiste intencje (ilokucyjne) rozmówców • podać genezę i objaśnić znaczenie – najczęściej pojawiających się w tekstach – związków 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenić na przykładach, czy ma do czynienia z lokucją, illokucją, czy perlokucją • przyporządkować charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom języka • wyjaśnić, kiedy cytowanie podnosi wartość tekstu, a kiedy może być przedmiotem oskarżenia o plagiat • przedstawić pochodzenie polszczyzny na tle języka praindoeuropejskiego • wyjaśnić zjawisko polszczyzny przedpiśmiennej i usytuować ją w procesie historycznym 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać środki stylistyczne i zabiegi językowe wpływające na różne funkcje języka w tekście literackim • dostrzegać związek języka z obrazem świata • ocenić, co o bohaterach literackich (np. <i>Kandyda</i> Woltera, <i>Don Kichote Cervantesa</i>) mówi język, którym się posługują • wskazać w cytatach z dowolnego rodzaju tekstów literackich fragmenty przynależne do znanych stylów funkcjonalnych

	<p>podział na związki frazeologiczne stałe, łączliwe i luźne)</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać źródła frazeologizmów (np. mitologia, Biblia, sztuka, historia) • wymienić i scharakteryzować ogólnie aspekty aktów mowy • wskazać zasady obowiązujące w wypowiedzi retorycznej • wymienić zwroty retoryczne (pytanie retoryczne, wykrzyknienie) • wymienić figury retoryczne (apostrofa, wyliczenie, aluzja, gradacja, inwokacja, kontrast) • dokonać streszczenia fragmentu tekstu, unikając wyliczeń, opisów, wyrażeń oceniających • przedstawić okoliczności powstania języka polskiego i wskazać, do której z rodzin języków słowiańskich należy nasz język ojczysty • wymienić typy archaizmów 	<p>frazeologicznych o pochodzeniu biblijnym i mitologicznym</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaleźć w tekście przykłady zwrotów i figur retorycznych • omówić, na czym polega chwyt erystyczny • podać werbalne i niewerbalne środki wypowiedzi • wskazać w przykładowym fragmencie zadanie o charakterze paradoksu oraz zadanie oceniające • parafrazować wypowiedź • wskazać w tekście staropolskie archaizmy fonetyczne, leksykalne i składniowe • dokonać podziału języków słowiańskich, podając języki przynależne do poszczególnych rodzin języków (np. języki zachodniosłowiańskie, języki południowo-słowiańskie, języki wschodniosłowiańskie) • wskazać słowniki, które odnoszą się do staropol- 	<ul style="list-style-type: none"> • analizować wypowiedzi bohaterów literackich (np. <i>Don Kichote Cervantesa</i>) i oceniać, w jakim stopniu naruszają one kryteria poprawności językowej • oceniać poprawność przykładowych zachowań językowych • zdefiniować pojęcie akronimów internetowych • wskazać błędy w zakresie etykiety językowej w przykładowych e-mailach • przekształcić przykładowy tekst e-maila, unikając akronimów i emotikonów • ocenić, jaką funkcję pełni dany styl językowy w wypowiedzi • wskazać w cytacie z artykułu publicystycznego fragmenty przynależne do znanych mu stylów funkcjonalnych • sparafrazować wypowiedź, w której przenikają się różne odmiany stylów językowych na tekst jednorodny stylistycznie 	
--	---	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • podjąć próbę dokonania przekładu fragmentu tekstu staropolskiego na język współczesny • przekształcić wypowiedzi pytające na rozkazujące bądź oznajmujące • omówić, na czym polega redagowanie tekstu • wymienić najważniejsze kryteria poprawności językowej (tj. kryterium wystarczalności języka, kryterium ekonomiczności języka, kryterium przydatności funkcjonalnej, kryterium uzualne) • podać najczęstsze typy błędów językowych (np. błędy leksykalne, błędy frazeologiczne, błędy fleksyjne, błędy składniowe, błędy słowotwórcze, błędy fonetyczne, błędy stylistyczne, błędy ortograficzne i interpunkcyjne) • posługiwać się pojęciem styl językowy 	<p>szczyzny i etymologii</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonać przekładu tekstu staropolskiego (np. fragmentu <i>Kazań sejmowych</i> P. Skargi) na język współczesny • określić czynniki spełnienia w wypowiedzi kryterium poprawności językowej • wskazać w tekście przykłady naruszenia kryterium poprawności językowej • ocenić konstrukcje zdaniowe (lub grupy wyrazów) pod względem zgodności z normą językową oraz kryteriami poprawności językowej • wskazywać kategorie błędów w tekście literackim • wyjaśnić rolę powtórzeń w tekście retorycznym • objaśnić pojęcie stylizacji • porównać barokowe oraz współczesne zasady grzeczności i gościnności • oceniać zwroty grzecz- 		
--	--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzec różnice między odmianą mówioną a pisaną języka • zdefiniować pojęcie etykiety językowej • wskazać cechy wyróżniające etykietę barokową (np. podać ówczesne zwroty grzecznościowe oraz normy towarzyskie (np. formy powitań, traktowanie gości, sposoby wyrażania szacunku) i etykietę w czasach współczesnych • objaśnić pojęcie netykiety i wskazać wyznaczniki tego współczesnego zjawiska • omówić podział współczesnej polszczyzny, dokonując charakterystyki odmiany mówionej i pisanej oraz odmiany oficjalnej i nie-oficjalnej • wymienić typy stylów językowych i ogólnie je scharakteryzować, podając cechy językowe danego stylu i okoliczności, w jakich występuje • podjąć próbę ustalenia, do jakich stylów 	<p>nościowe występujące współcześnie w sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • określić środki wpływające na perswazyjność wypowiedzi • podać przykłady zachowań sprzecznych z netykietą (np. agresji słownej, naruszenie dyskrecji) i ich konsekwencje • wyjaśnić pojęcie nadania (czyli artykulacji wypowiedzi) • wskazać elementy i konstrukcje obecne w wypowiedzi mówionej (np. zdania urwane, anakoluty, dygresje, emocjonalizmy) • podać cechy wyróżniające odmianę pisaną (np. dbałość o składnię, spójność itp.) • objaśnić pojęcie stylu funkcjonalnego języka • nazwać styl językowy zastosowany w przykładowych tekstach • podjąć próbę sparafra- 		
--	---	--	--	--

	językowych przynależą przykładowe wypowiedzi bohaterów literackich (np. <i>Solaris</i> S. Lema)	zowania wypowiedzi, w której przenikają się różne odmiany stylów językowych na tekst jednoodrodny stylistycznie <ul style="list-style-type: none"> ustalić, do jakich stylów językowych należą wybrane wypowiedzi bohaterów literackich (np. <i>Solaris</i> S. Lema) wskazać na wybranych przykładach typowe dla danych stylów językowych wyrażenia i zwroty 		
Czytanie i rozumienie tekstu	<ul style="list-style-type: none"> czytać ze zrozumieniem streszczać tekst kultury lub jego fragment odtworzyć informacje sformułowane wprost wskazać główne przesłanie utworu (główną myśl) zinterpretować sens fragmentów tekstu kultury (np. rozdziału, akapitu, zdań itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> określić funkcję środków językowych w tekście retorycznym rozpoznać ironię w tekście sformułować tezę tekstu bądź fragmentu tekstu podać argumenty na rzecz tezy odróżnić argumenty od przykładów oraz tezę od hipotezy rozpoznać relacje kompozycyjne między poszczególnymi fragmentami 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnić retorykę od erystyki objaśnić mechanizmy powstawania wypowiedzi ironicznej rozpoznać i określić typ nadawcy oraz typ adresata tekstu rozpoznać charakterystyczne cechy stylu i języka tekstu nazwać środki językowe i określić ich funkcje w tekście wskazać cechy gatunkowe tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnić prawdę od fałszu i szczerść od kłamstwa w wypowiedzi językowej scharakteryzować podstawowe chwyt erystyczne odróżnić od siebie wypowiedź perswazyjną i manipulacyjną wykorzystywać analizowane teksty naukowe (krytyczne, teoretycznoliterackie) i filozoficzne jako

		(akapitami) tekstu <ul style="list-style-type: none"> • oddzielić informację od opinii • posługiwać się cytatami 		kontekst interpretacyjny dla utworów literackich <ul style="list-style-type: none"> • czytać tekst kultury ze uwzględnieniem różnych płaszczyzn interpretacyjnych (np. symbolicznych, dosłownych itp.)
Tworzenie wypowiedzi ustnych i pisemnych	<ul style="list-style-type: none"> • posługiwać się komunikatywnie językiem w mowie i piśmie • tworzyć dłuższą wypowiedź literacką lub pisemną zgodnie z regułami jej organizacji, zgodnością z tematem, odpowiednią leksyką itp. • sporządzać plan wypowiedzi ustnej lub pisemnej (tzw. konspekt) • tworzyć wypowiedzi w ten sposób, by chociaż częściowo wykazywały własne zrozumienie tematu • wybrać teksty kultury służące do realizacji określonego tematu • stosować w wypowiedzi pisemnej zasadę trójdzielnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukać podstawowe pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu • samodzielnie korzystać ze słowników i leksykonów • ułożyć szkicowy plan oraz przygotować na jego podstawie wypowiedź ustną bądź pisemną • skomponować wypowiedź składającą się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia • formułować wnioski interpretacyjne oparte na samodzielnej analizie tekstu • zastosować czytelny podział akapitowy w pracy pisemnej • posługiwać się cytatami w funkcji 	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukać różnorodne pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu • sporządzić poprawny opis bibliograficzny książki i artykułu oraz zapisów elektronicznych • korzystać z różnorodnych źródeł informacji • selekcjonować materiał, przywoływać tylko informacje istotne z punktu widzenia tematu • posługiwać się terminologią historyczną i teoretycznoliteracką oraz językoznawczą • sformułować hipotezę badawczą w odniesieniu do tematu • podsumować rozważania (uogólnić wnioski wynikające 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie gromadzić i porządkować materiały z różnych źródeł dotyczące języka, literatury, filmu oraz innych dziedzin sztuki • podporządkować kompozycję wypowiedzi własnemu zamysłowi interpretacyjnemu • skutecznie unikać szablonów i schematów językowych • posługiwać się różnorodnym słownictwem i urozmaiconą składnią • posługiwać się stylem stosownym do sytuacji, komunikatywnym, o wy-

	<p>kompozycji (tj. wstęp, rozwinięcie, zakończenie)</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisać zgodnie z etykietą językową np. życzenia dla nowożeńców, gratulacje z okazji objęcia nowego stanowiska, kondolencje, zaproszenie itp.) • odtwarzać najważniejsze sądy i opinie na temat epok literackich, tekstów kultury itp. • wykonać przynajmniej połowę obowiązkowych zadań 	<p>argumentacyjnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługiwać się na ogół poprawną polszczyzną (w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii, składni) • podjąć próbę skomponowania wypowiedzi w sposób zaplanowany i nieschematyczny • napisać przemówienie z wykorzystaniem zwrotów i figur retorycznych • zabrać głos w dyskusji • wykonać bez pomocy nauczyciela większość ćwiczeń i zadań realizowanych na zajęciach 	<p>z analizy i inter-pretacji tekstu)</p> <ul style="list-style-type: none"> • łączyć akapity, używając wskaźników zespolenia • posługiwać się poprawną polszczyzną (w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii, składni) • posługiwać się stylem stosownym do sytuacji wypowiedzi • przestrzegać zasad etykiety językowej podczas rozmowy, dyskusji, negocjacji • zająć i uzasadnić stanowisko w dyskusji z odwołaniem się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce • wyszukać różnorodne pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu • sporządzić poprawny opis bibliograficzny książki i artykułu oraz zapisów elektronicznych • korzystać z różnorodnych źródeł informacji • aktywnie uczestniczyć w większości lekcji 	<p>rażnych cechach indywidualnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • funkcjonalnie wykorzystywać pozawerbalne środki komunikacji (mowa ciała, intonacja, ton głosu) w wypowiedzi ustnej
--	--	---	--	--

--	--	--	--	--